

Roger Molin
Avd för Vård och Omsorg
Tfn direkt 08-452 76 65
Roger.Molin@skl.se

Korrigerig 2009-12-02

Patientvald väntan - särskild avstämning till landstingsdirektörerna avseende den 30 september 2009

Bakgrund

Vårdgarantin innebär att det åligger landstingen att erbjuda ett besök eller en behandling inom planerad specialiserad vård inom högst 90 dagar efter beslutsdatum. I det fall detta inte kan ske inom det egna landstinget ska landstinget hjälpa patienten att få vård i annat landsting inom garanterad tid utan extra kostnader för patienten. För att vårdgarantin ska fungera krävs tydlig patientanpassad information om valmöjligheter och väntetider.

Den nationella väntetidsdatabasen www.vantetider.se redovisar månatligen landstingens uppgifter om det *aktuella väntetidsläget* till ett urval av besök och behandlingar. En särredovisning sker av antal patienter med *patientvald väntan* dvs. patienter som själva valt att vänta längre än 90 dagar. Vårdgarantin innebär en skyldighet för landstingen att erbjuda kortare väntetid än 90 dagar inom det egna landstinget eller i annat landsting. Det finns dock patienter som tackar nej till erbjuden tid inom vårdgarantins gränser. Orsakerna varierar, i huvudsak handlar det om att patienter inte vill byta vårdgivare eller resa långt. För vissa patienter passar inte erbjuden tid av sociala skäl såsom arbete, semester mm. Dessa patienter redovisas till den nationella väntetidsdatabasen under kategorin "patientvald väntan". I denna kategori ingår också patienter som av medicinska skäl inte kan behandlas inom utsatt tid.

Eftersom patienter med självvald väntan på egen begäran väntar längre än 90 dagar ingår dessa inte i kraven för att få del av resurser från den s.k. Kömiljarden. Det har uppmärksammats att gruppen successivt har ökat under 2009, dock med stora variationer mellan landstingen. För specialistbesök utgör andelen patientvald väntan mellan 10-20 procent. Västmanland och Skåne avviker uppåt med 43 resp. 48 procent. För behandlingar är motsvarande intervall 10-35 procent. Här avviker Blekinge och Skåne med 42 resp. 45 procent. I några landsting är det en betydligt mindre grupp patienter.

Det har funnits oklarheter kring vilka kriterier landstingen använt för att redovisa patienter med patientvald väntan. Trots att denna grupp endast ska innehålla patienter som väntat längre än 90 dagar förekommer det att gruppen även innehåller patienter som väntat kortare tid. Från bl.a. media har redovisningen ifrågasatts med antydningar om att det verkliga skälet till ökningen av gruppen patientvald väntan är att få del av Kömiljarden.

Syftet med den särskilda avstämningen

Nätverket för Landstingsdirektörer beslutade vid sitt möte den 11 september att SKL tillsammans med landstingen skulle genomföra en särskild uppföljning av denna patientgrupp med avstämning per den 30/9 2009.

Syftet med denna särskilda redovisning är att ge underlag för en analys av väntetiderna för gruppen patientvald väntan samt vilka kriterier som används för att definiera dessa patienter.

Patientvald väntan redovisas till den nationella väntetidsdatabasen som ett *antal* tillsammans med patienter med medicinsk orsakad väntan. I denna särskilda redovisning från landstingen nedan och i bilaga 3 redovisas *väntetider* för patienter med självvald väntan uppdelat på dem som väntat kortare respektive längre tid än 90 dagar.

Frågeställningarna i uppföljningen har varit:

- Hur många patienter i denna grupp har väntat längre tid än 90 dagar?
- Finns specificerade lokala regelverk/tillämpningsanvisningar i landstingen för registrering av denna patientgrupp som kan förklara ökningen?

Landstingen har redovisat enligt följande.

<i>Besök</i>	<i>Komplett</i>	<i>Delvis</i>	<i>Kommentar</i>
Blekinge	x		
Dalarna	x		
Gotland	x		
Gävleborg	x		
Halland	x		
Jämtland	x		
Jönköping	x		
Kalmar	x		
Kronoberg	x		
Norrbottn	x		
Skåne	x		
Stockholm	x		
Sörmland	x		
Uppsala	x		
Värmland			Ej lämnat underlag
Västerbotten	x		
Västernorrland	x		
Västmanland	x		
VGR	x		
Örebro	x		
Östergötland	x		

<i>Op/Åtg</i>	<i>Komplett</i>	<i>Delvis</i>	<i>Kommentar</i>
Blekinge	x		
Dalarna	x		
Gotland	x		
Gävleborg	x		
Halland	x		
Jämtland	x		
Jönköping	x		
Kalmar			Ej lämnat underlag
Kronoberg	x		
Norrbottn	x		
Skåne		x	UMAS komplett vårdutbud Gråstarr för hela Skåne
Stockholm	x		
Sörmland	x		
Uppsala	x		
Värmland	x		
Västerbotten	x		
Västernorrland	x		
Västmanland	x		
VGR	x		
Örebro	x		
Östergötland	x		

Värmland och Kalmar har inte redovisat något underlag för besök resp. operation/åtgärd p.g.a. att man inte kan särskilja dessa uppgifter ur sina IT-stöd.

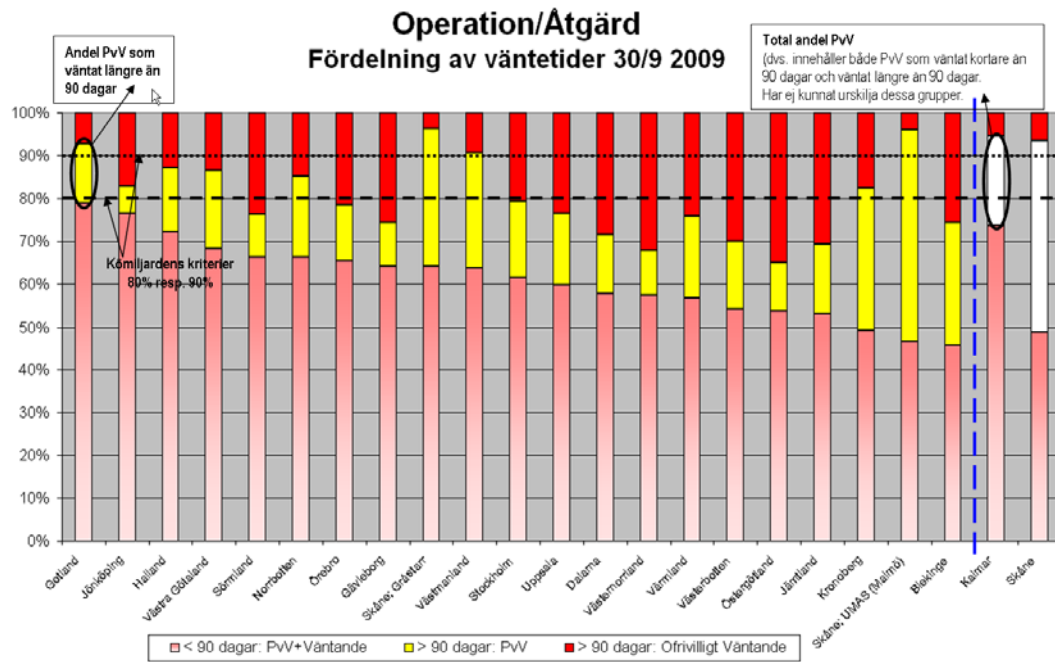
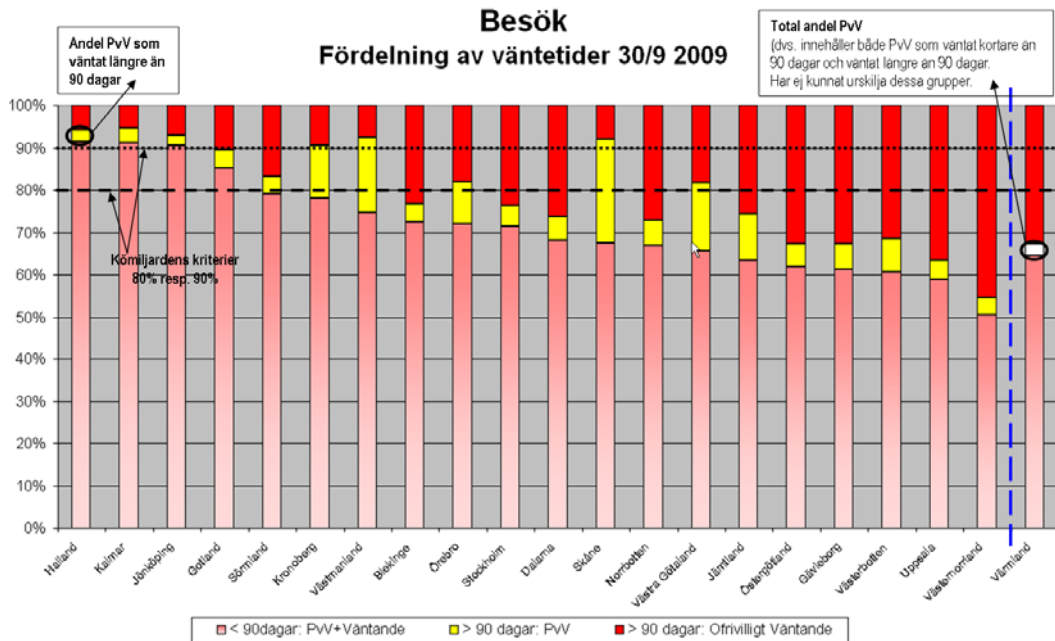
Skåne har begränsade möjligheter att särskilja dessa uppgifter för operation/åtgärd för andra sjukhus än UMAS, dock kan man redovisa detaljerade uppgifter för operation av gråstarr för hela regionen.

Fördelning av väntetider

Landstingens redovisning återfinns i bilaga 3

I diagrammen nedan visas andelen patienter med patientvald väntan som väntat längre än 90 dagar separerat från dem som väntat kortare än 90 dagar.

Andelen patienter som väntat kortare tid än 90 dagar, alltså inom vårdgarantins tidsgräns, presenteras samlat, d.v.s. även de som redovisats som patientvald väntan ingår i de fall de väntat kortare tid än 90 dagar.

Sammanfattning

Den genomförda granskningen visar att det är många patienter som valt att vänta längre än 90 dagar. För specialistbesök är det mellan 10-20 procent och för behandlingar mellan 10-35 procent. Det finns landsting där andelarna är väsentligt lägre. Detta gäller t.ex. för Gotland, Halland och Jönköping.

Det finns också landsting med högre andel. För besök gäller det t.ex. Västmanland och Skåne och för behandlingar Blekinge och Skåne.

I huvudsak har en mindre del av de patienter som redovisats som patientvald väntan väntat kortare tid än 90 dagar.

Ökningen av gruppen *patientvald väntan* beror enligt redovisningarna från landstingen i huvudsak på att man i ökad grad håller väntelistorna aktuella. Det innebär bland annat att patienter kontaktas med erbjudanden om vård på annat håll än där de för närvarande väntar. Det har då visat sig att många patienter föredrar att kvarstå som väntande på det sjukhus de ursprungligen valt i stället för att tacka ja till erbjudande om vård på annat håll.

I huvudsak har registrering av patientvald väntan skett i enlighet med vårdgarantins intentioner d.v.s. att patienten har gjort ett aktivt, informerat val att kvarstå som väntande vid det egna sjukhuset/landstinget och därmed vänta längre än 90 dagar. Men på en del håll innefattar gruppen patientvald väntan fortfarande även patienter som väntat kortare tid än 90 dagar, patienter som enligt intentionerna för uppföljning av vårdgarantin inte bör redovisas i denna grupp.

Möjligheten för patienten att kunna påverka och välja såväl tidpunkten för vård som vårdgivare är en viktig princip för en fungerande vårdgaranti. Redovisning av patientvald väntan är därför en fortsatt viktig variabel att följa.

Några landsting har utvecklat specifika anvisningar för registrering av patientvald väntan. Dessa beskrivs i bilaga 1. Ett för samtliga landsting gemensamt, förtydligat nationellt regelverk för såväl information till patienter som registrering och rapportering till den nationella väntetidsdatabasen kommer att finnas för 2010. Förslag till grundprinciper för detta finns framtagna och återges i bilaga 2.

Det är ingen tvekan om att gruppen med patientvald väntan ökat i takt med att informationen till patienterna förbättrats, att väntelistorna löpande uppdaterats och att redovisningen till den nationella väntetidsdatabasen förbättrats. Det har därmed blivit tydligt att en avsevärd grupp patienter föredrar att vänta längre tid för att få vård vid det sjukhus man valt framför att tacka ja till erbjudanden om vård längre bort. Detta ställer stora krav på landstingens information till medborgare och patienter. I detta ligger också en utmaning för landstingen att ha korta väntetider överallt.

Oavsett ökningen av gruppen med patientvald väntan har det skett och sker just nu radikala förbättringar av tillgängligheten. Den grupp patienter som i strid med vårdgarantin fortfarande väntar längre än 90 dagar har mellan september 2008 och september 2009 minskat från ca 40 procent till 20 procent av det totala antalet väntande. Förbättringarna fortsätter och det ser ut som att en stor majoritet av landstingen, kanske alla, kommer att få ta del av kömiljarden.

Sveriges Kommuner och Landsting

Avd för vård och omsorg

Göran Stiernstedt

Eventuella frågor besvaras av:

Roger Molin, 08-452 76 65, roger.molin@skl.se

Berlith Persson, 08-452 78 82, berlith.persson@skl.se

Harald Grönqvist, tfn 08-452 77 97, harald.gronqvist@skl.se

Hélène Ellström, tfn 08-452 77 06, helene.ellstrom@skl.se

Bilaga 1

Regelverk

De nationella anvisningarna för rapportering till den nationella väntetidsdatabasen exemplifierar "patientvald väntan" på följande sätt:

Patient som valt att vänta minst fjorton dagar längre än erbjuden tid och

- *patienten tackar nej till operation på annat sjukhus än där besöket/bedömningen gjorts*
- *patienten tackar aktivt nej till erbjudande om besök/operation utanför det egna landstinget/regionen*

Landstingen uppmanades vid denna särskilda avstämning att inlämna ev. lokala anvisningar. Följande landsting har redovisat specifika lokala tillämpningar för registrering av "patientvald väntan".

Halland

- Från 1 juni 2009 ska det finnas bokningsbara tider minst 90 dagar framåt
- Patientvald väntan, patienten ska ha väntat längre än 90 dagar och ha fått en bokad tid (dag och klockslag)

Kronoberg

- Patientvald väntan innebär att patienten ska ha väntat längre än 90 dagar och ha fått en bokad tid (dag och klockslag)

Skåne

- Alla patienter som ombokar en erhållen tid oavsett om denna ligger en vecka eller sex månader fram i tiden
- Alla patienter som vid körevison, remissbekräftelse med mera, trots noggrann information om väntetid och vårdgaranti, inte hör av sig för att bli samordnad till annan vårdgivare,

Västra Götaland

- Om patienten väljer att stanna kvar hos den vårdgivare dit remissen skickats (patientvald väntan, s.k. PvV) - 90 dagar, ska patienten få en tid för förstabesök/behandling inom 180 dagar räknat från det datum då beslutet fattades

Bilaga 2

Förslag till grundprinciper för registrering och redovisning av patientvald väntan:

- att patienten *aktivt avstår* erbjudande om vård inom vårdgarantins tidsgräns och *väljer en tid bortom vårdgarantins tidsgräns*
- att patientens val är *ett informerat val*, med möjligheter till en dialog om rättigheter och konsekvenser av olika val.
- att *ett uteblivet svar* från patienten inte är att betrakta som "patientvald väntan".
- att *ombokning av tid eller att patienten uteblir* inte är att betrakta som ett bortval av vårdgarantin
- att om patienten *i ett senare skede vill anta erbjudandet* om hänvisning till annan vårdgivare, börjar vårdgarantin att gälla från det datum då patienten kontaktat den vårdenhet där han/hon väntar.

Om patienten av medicinska skäl behöver vänta redovisas detta separat efter en bedömning av hälso- och sjukvårdspersonal att vård inte kan ges pga. medicinska orsaker.

Bilaga 3 (se separat dokument)

Särskild redovisning av patientvald väntan med tabeller och kommentarer från resp. landsting/region